20/04/2019

Σάββατο του Λαζάρου: Τα ήθη και τα έθιμα στην Κύπρο

Αυτοκέφαλες Εκκλησίες / Εκκλησία της Κύπρου

Η Κύπρος και Άγιος Λάζαρος είναι στενά συνδεδεμένοι. Σύμφωνα με τη παράδοση ο Άγιος Λάζαρος μετά την ανάσταση του από τους νεκρούς που έκανε ο Ιησούς, και μετά από τη σταύρωση του Χριστού, έφυγε από τη Βηθανία, και ήρθε στη Κύπρο, όπου έγινε τελικά ο πρώτος επίσκοπος Κιτίου, της πόλης που αποκαλείται σήμερα Λάρνακα.

Ο ερχομός του Αγίου Λαζάρου στο Κίτιο υποδεικνύεται από τις σχετικές τοπικές παραδόσεις και κυρίως, από την αρχαία και θαυμάσια βυζαντινή εκκλησία που κτίστηκε πάνω από τον τάφο του.

Αυτή η εκκλησία, είναι το σημαντικότερο μνημείο της Λάρνακας, και συγχρόνως, ένα από τα σημαντικότερα προσκυνήματα στη Κύπρο. Η Λάρνακα έμελλε επίσης να γίνει η εγγενής πόλη του Λαζάρου, μια δεύτερη Βηθανία. Εδώ συναντήθηκε με τους αποστόλους Παύλο και Βαρνάβα κατά το ιεραποστολικό ταξίδι τους στη Κύπρο και σύμφωνα με την παράδοση, ορίστηκε από αυτούς ως ο πρώτος επίσκοπος Κιτίου.
Για αυτό όλοι οι επισκοπικοί θρόνοι στις εκκλησίες της Λάρνακας έχουν την εικόνα του Αγίου Λαζάρου αντί αυτή του Χριστού, όπως είναι η συνήθεια στην Ορθόδοξη Εκκλησία. Εδώ έζησε για τριάντα χρόνια περισσότερο, και εδώ θάφτηκε για δεύτερη και τελευταία φορά.

Στον τάφο του, ο Λεόντιος ο Σοφός (Λέων ΣΤ’ ο Σοφός 19 Σεπτεμβρίου 866 – 11 Μαΐου 912) ο αυτοκράτορας του Βυζαντίου, έκτισε τη θαυμάσια εκκλησία πριν 1110 χρόνια, σε βυζαντινό ύφος, που βλέπουμε σήμερα. Για αντάλλαγμα, τα λείψανά του μεταφέρθηκαν από τη Κύπρο στη Κωνσταντινούπολη το 898, αν και το 1972 τα ανθρώπινα οστά που ανακαλύφθηκαν κάτω από το Ιερό κατά τη διάρκεια των εργασιών ανακαίνισης της εκκλησίας στη Λάρνακα, προσδιορίστηκαν ως μέρος των λειψάνων του Αγίου.

Ο 2ος τάφος του Αγίου Λαζάρου.
Τα λείψανα κλάπηκαν από τη Κωνσταντινούπολη από τους σταυροφόρους και μεταφέρθηκαν στη Γαλλία το 1204 ως τμήμα της λείας του πολέμου από την τέταρτη σταυροφορία. Έτσι είναι πιθανώς που ο Άγιος κατέληξε να γίνει ο πρώτος επίσκοπος της Μασσαλίας αλλά εάν είναι έτσι, ήταν νεκρός και όχι ζωντανός όταν αυτό συνέβη.
Η παραμονή του Αγίου Λαζάρου στη Λάρνακα συνδέεται με διάφορες παραδόσεις. Σύμφωνα με μια από αυτές, κατά τη διάρκεια των τριάντα χρόνων που έζησε μετά από την ανάσταση του, δεν χαμογέλασε ποτέ εκτός από μια περίπτωση, όταν είδε κάποιον να κλέβει μια πήλινη στάμνα, όπου είπε χαμογελώντας: «ο πηλός κλέβει τον πηλό».

Μια άλλη παράδοση σχετίζεται με τις αλυκές (αλμυρές λίμνες) που βρίσκονται στα περίχωρα της Λάρνακας. Σύμφωνα με αυτή, οι αλυκές ήταν στο παρελθόν ένας απέραντος αμπελώνας. Μια μέρα ο Άγιος έτυχε να περάσει από εκεί, και όντας διψασμένος, ζήτησε από τον ιδιοκτήτη μερικά τσαμπιά σταφύλια για να αποσβέσει τη δίψα του, αλλά ο ιδιοκτήτης αρνήθηκε να του προσφέρει ούτε ένα, και όταν ο Άγιος του έδειξε ένα καλάθι που φαινόταν να ήταν γεμάτο σταφύλια, αυτός

απάντησε ότι περιείχαν άλας. Τότε ο Άγιος, για να τιμωρήσει τη διαφθορά και την υποκρισία τέτοιων ανθρώπων, μετέτρεψε ως εκ θαύματος τον απέραντο αμπελώνα σε αλμυρή λίμνη.

Στα παλαιά χρόνια, υπήρξε στη Κύπρο, η ακόλουθη
εορτή που συνδέεται με την ανάσταση του Λαζάρου.

Η εορτή τελείτο ως εξής: Το βράδυ της παραμονής της εορτής του Αγίου Λαζάρου, ο ιερέας του χωριού, έπαιρνε 3-4 παιδιά, ιδίως μαθητές και τους μάθαινε να απαγγέλλουν «το τραγούδι του Λαζάρου». Την επομένη, ημέρα της εορτής μετά τη θεία λειτουργία, πήγαινε μαζί με αυτά τα παιδιά σε όλα τα σπίτια του χωριού όπου έψαλλαν τον «Λάραζον».

Μετά το τέλος του τραγουδιού, ο ιερέας έψαλλε μόνος το τροπάριο της ημέρας: «Την κοινήν ανάστασιν...». Για αμοιβή η οικοδέσποινα πρόσφερε 3-8 αυγά, και αν ήταν γυναίκα βοσκού, μια αναρή (παραλλαγή της μυζήθρας), ή ένα τυρί. Σε πολλά μεγάλα χωριά και πόλεις όπου υπάρχουν φοινικόδεντρα, έκοβαν κλαδιά και τα έπλεκαν σε βάϊα όπου τα κοσμούσαν με λουλούδια. Αυτά τα κοσμημένα από λουλούδια βάϊα, τα κρατούσαν τα παιδιά και οι ιερείς κατά τη λειτουργία, αλλά και κατά τη περιφορά τους στο χωριό.
Πολλοί άλλοι και κυρίως μικρά παιδιά, πήγαιναν μόνοι στα σπίτια του χωριού χωρίς το ιερέα και έλεγαν τον «Λάζαρον» για να μαζέψουν αυγά και τυριά. Αυτός ο εορτασμός του Λαζάρου γινόταν στα χωριά.
Στις πόλεις όμως ο εορτασμός ετελείτο ως εξής: Μια ομάδα από άνδρες κοσμούσαν το σώμα τους με ανθισμένα σιμιλλούδκια (σιμίλλια) και με λουλούδια που είναι γνωστά στη Κύπρο ως «λάζαροι» με τέτοιο τρόπο ώστε κανένα μέρος από τα ρούχα τους ή τα γυμνά μέρη του σώματός τους να φαίνεται. Όταν η πομπή των ανδρών έφθανε έξω από σπίτι, ένας από αυτούς ξάπλωνε κατά γης με

σταυρωμένα τα πόδια και τα χέρια, υποκρινόμενος τον νεκρό Λάζαρο.

Οι άλλοι άνδρες της ομάδας έψαλλαν το τραγούδι του Λάζαρου και όταν έφθαναν στο «Λάζαρε δεύρο έξελθε», αμέσως ο υποκρινόμενος τον Λάζαρον σηκώνονταν πάνω. Όταν τελείωνε όλο το τραγούδι, οι οικοδέσποινες τους έδιναν αυγά και αν ήταν πλούσιο το σπίτι, μερικά κέρματα. Την ομάδα παρακολουθούσε ένα πλήθος περίεργων και ιδίως παιδιά. Στις πόλεις η αναπαράσταση της ανάστασης του Λαζάρου γινόταν με τον ίδιο τρόπο και μέσα στις εκκλησίες.

Όταν έλεγε ο ιερέας το Ευαγγέλιο και έφθανε στο «Λάζαρε δεύρο έξελθε», ο στολισμένος με λουλούδια υποκρινόμενος Λάζαρος σηκωνόταν από το έδαφος μέσα στην εκκλησία. Όλοι οι πιστοί μαζί με τους ιερείς συμμετείχαν σε αυτή τη τελετουργία. Σήμερα τα έθιμα αυτά δεν τελούνται πλέον.

ΤΟ ΤΡΑΓΟΥΔΙ ΤΟΥ ΛΑΖΑΡΟΥ
(Παραδοσιακὸ Κυπριακό)

Ένα πολύ παλαιό παραδοσιακό τραγούδι από την Κύπρο που λέει την ιστορία του Αγίου Λαζάρου της Βηθανίας και πώς αναστήθηκε από τον Χριστό αφού ήταν νεκρός για τέσσερις ημέρες. Μετά από την ανάσταση του ήρθε στη Λάρνακα της Κύπρου που ήταν τότε γνωστή ως Κίτιον, όπου εκεί γίνεται ο πρώτος επίσκοπος αυτής της πόλης. Αυτό το τραγούδι τραγουδιόταν στην Κύπρο μέχρι περίπου και πριν 40 χρόνια από σπίτι σε σπίτι κατά τη διάρκεια του Σαββάτου του Αγίου Λαζάρου. Οι φωτογραφίες είναι του χωριού Βηθανία περίπου πριν 130 χρόνια. Το χωριό έως τότε δεν φαίνεται να είχε αλλάξει και πολύ από το καιρό του Χριστού.

Έαρ ημίν επέφανεν, τοις πάσι το μηνύον

την του Λαζάρου έγερσιν, ξένον, φρικτόν σημείον.
Άνθη και ρόδα εύοσμα, κατάνυξις ψυχής τε,
και λέγω σας, ακροαταί, εις την χαράν να είσθε.
Ακούσατε την έγερσιν του τεταρταίου φίλου
και την χαράν, ην έλαβον αι αδελφαί εκείνου,
δια να καταλάβετε τι είναι θεία αγάπη
και πως ψυχή λυτρώννεται από πικρόν τον Άδην,
ως και αυτός ο Λάζαρος, όστις είχεν αγάπην
με τον Δεσπότην τον Χριστόν, πολλήν, καθαρωτάτην.
Αρχίζω την διήγησιν κι όλοι ακροασθείτε
με πόθον και με προσοχήν, για να ωφεληθήτε.
Ο Λάζαρος κατήγετο από την Βηθανίαν
και τον Χριστόν εδέχετο με περισσήν φιλίαν.
Είχεν και δύο αδελφάς, την Μάρθαν και Μαρίαν,
είχον αγάπην περισσήν και καθαράν καρδίαν.
Αυτός λοιπόν ησθένησεν ασθένειαν μεγάλην
και πυρετός τον έβαλεν, κι είχεν μεγάλην ζάλην.
Μα ο Χριστός ευρίσκετο εις μίαν άλλην πόλιν
με όχλον πολυάριθμον ομού και αποστόλοι
τοις μαθητάς του έλεγεν με την βραχυλογίαν,
«σηκούτε να υπάγωμεν πάλιν στιν Βηθανίαν,
ο Λάζαρος κεκοίμηται και θέλω να κινήσω,
διά να πάγω προς αυτόν και να τον εξυπνίσω.»
Οι μαθηταίς δεν εννοούν το τι ‘θελεν να είπη
Ο Λάζαρος απέθανεν, κι είναι μεγάλη λύπη,
ημέρες είναι τέσσερις, που είναι πεθαμμένος
και εις τον τάφον βρίσκεται κι είναι λαζαρωμένος.
Τότε λοιπόν ξεκίνησαν να παν στην Βηθανίαν
οι αποστόλοι κι ο Χριστός και όλ’ η συνοδεία.
Η Μάρθα τους προϋπαντά με θρήνους και με γόους
και προσκυνούσα τον Χριστόν, λέγει αυτούς τους λόγους:
«Αν ήσο ώδε, Κύριε, Ο Λάζαρος ο φίλος
ποτέ δεν θα απέθνησκεν το βέβαιον εκοίνος.»
Κι ο Ιησούς μας ο Χριστός τότε συνεκινήθην:
«Μάρθα, Μαρία, μην κλαίτε, μόνον έχετε πίστιν,
ο γαρ πιστεύων εις εμέ, κάν αποθάνει, ζήση.»

Λέγ’ η Μαρία, <<Κύριε, ξεύρω, όσ’ αν αιτήσης
σου τα χαρίζει ο Θεός, αν θέλης και ορίσης.»
Της λέγει, «πού ταθείκατε τον Λάζαρον τον φίλον,
υπάγετε ουν έμπροσθεν και δείξατε μοι κείνον».
Και παρευθύς επρόσταξεν και τούτον να ποιήσουν,
τον λίθον εκ του μνήματος να τον αποκυλίσουν.
Επάνωθεν του μνήματος εστάθην και δακρύζει.
Κι ως άνθρωπος εδάκρυσεν με πολλήν ευσπλαχνίαν,
να δείξει την συμπάθειαν και την επιεικείαν,
και ως Θεός εφώναξεν μίαν φωνήν μεγάλην,
«Λάζαρε, δεύρο έξελθε», κι ηκούσθην εις τον Άδην.
Ο Άδης αναστέναξεν, έτρεμεν, εφοβείτον,
ως ήκουσεν του Ιησού την θεϊκήν φωνήν του
τον Λάζαρον απέλυσεν ευθύς και τον αφίννει
και τον βιάζει μάλιστα μήπως εκεί πομείνη.

Εξήλθεν ουν ο Λάζαρος έξω λαζαρωμένος,
κίτρινος, μαύρος και χλομός και τεταπεινωμένος.

Επρόσταξεν κι ελύσαν του τας χείρας και τας πόδας,
και πήγεν εις τον είκον του μονάχος κατά μόνας.
Πλήθος πολύ επίστευσεν τότε εκ των Εβραίων,
ιδόντες το θαυμάσιον, και εκ των Φαρισσαίων.
Την δε επαύριον λοιπόν ανέβην εις την πόλιν
επ' όνου καθεζόμενος, ομού κι οι αποστόλοι.
Και τα παιδία τα μικρά τον επροϋπαντούσαν
και, ως θανάτου νικητήν, όλοι τον ευφημούσαν,
το «ωσαννά>> εκραύγαζον, ομού, «ευλογημένος
ο νυν ερχόμενος Χριστός, ο κεχαριτομένος».
Και επληρώθην το ρηθέν, παντώς η προφητεία
του προφητάνακτος Δαβίδ, λέγουσα η αγία:
«Εκ στόματος νηπίων τε και εκ των θηλαζόντων
τον αίνον κατηρτίσαμεν, το «ωσανά» βοώντων».
Φθόνος πολύς κατέλαβεν τότε τους Ιουδαίους,
αρχιερείς και ιερείς κι αυτούς τους Φαρισσαίους,
και τον Χριστόν και Λάζαρον ζητούσιν να φονεύσουν,
από το πρώσοπον της γης να τους εξολοθρεύσουν.
Και, φοβηθείς ο Λάζαρος, εις του Ιάφα φθάννει,
την Κύπρον την περίφημον ευθύς καταλαμβάνει.
Στες Αλυκές εξέβηκεν, τες περιφημισμένες,
κι εδιέτριβεν εκεί δια πολλές ημέρες.
Και ήλθον οι απόστολοι και τον χειροτονούσιν
αρχιερέαν του Χριστού και τον καθοδηγούσιν.
Τριάντα χρόνους έζησεν μετά την έγερσιν του,
διόλου δεν εγέλασεν εις όλην την ζωήν του.
Και ύστερον απέθανεν εκεί στο ποιμνιόν του
και ευλαβώς εκήδευσαν πάντες το λείψανον του.
Και τό' χομεν ως θησαυρόν, καύχημαν και ελπίδαν
και δι' αύτου λυτρούμεθα που κάθε τυρανίδαν.
Ματά καιρόν πολλύν λοιπόν το λείψανον Λαζάρου
εκ Κωνσταντινουπόλεως ήλθον, ινά το πάρουν,
με προσταγήν βασιλικήν Λεόντος Σοφωτάτου
ούτος γαρ έκτισεν ναόν μέγαν εις τ' όνομα του,
έθεσεν δε το λείψανον μέσα στο ιερόν του,
και βρύει θαύματα πολλά εκεί εις τον ναόν του.
Κι εσείς, όπου τ' ακούετε, να' χετε την ευχήν του,
νά' χετε πάντα βοηθόν την θείαν δυναμίν του.
Και την λαμπράν Ανάστασιν όλοι ν' αξιωθώμεν,

τον παντοδύναμον Θεόν ίνα δοξολογώμεν.
Κι εμείς καλώς σας ηύραμεν και να πολυχρονάτε
τυριά πολλά να κάμνετε κι εμάς να μας διάτε.

Βίντεο: «Το τραούδιν του Λαζάρου»
Από τον δίσκο του Μιχάλη Τέρλικκα.
«Των Γεννών τζαι της Λαμπρής»

Πηγή: yiorgosthalassis.blogspot.com